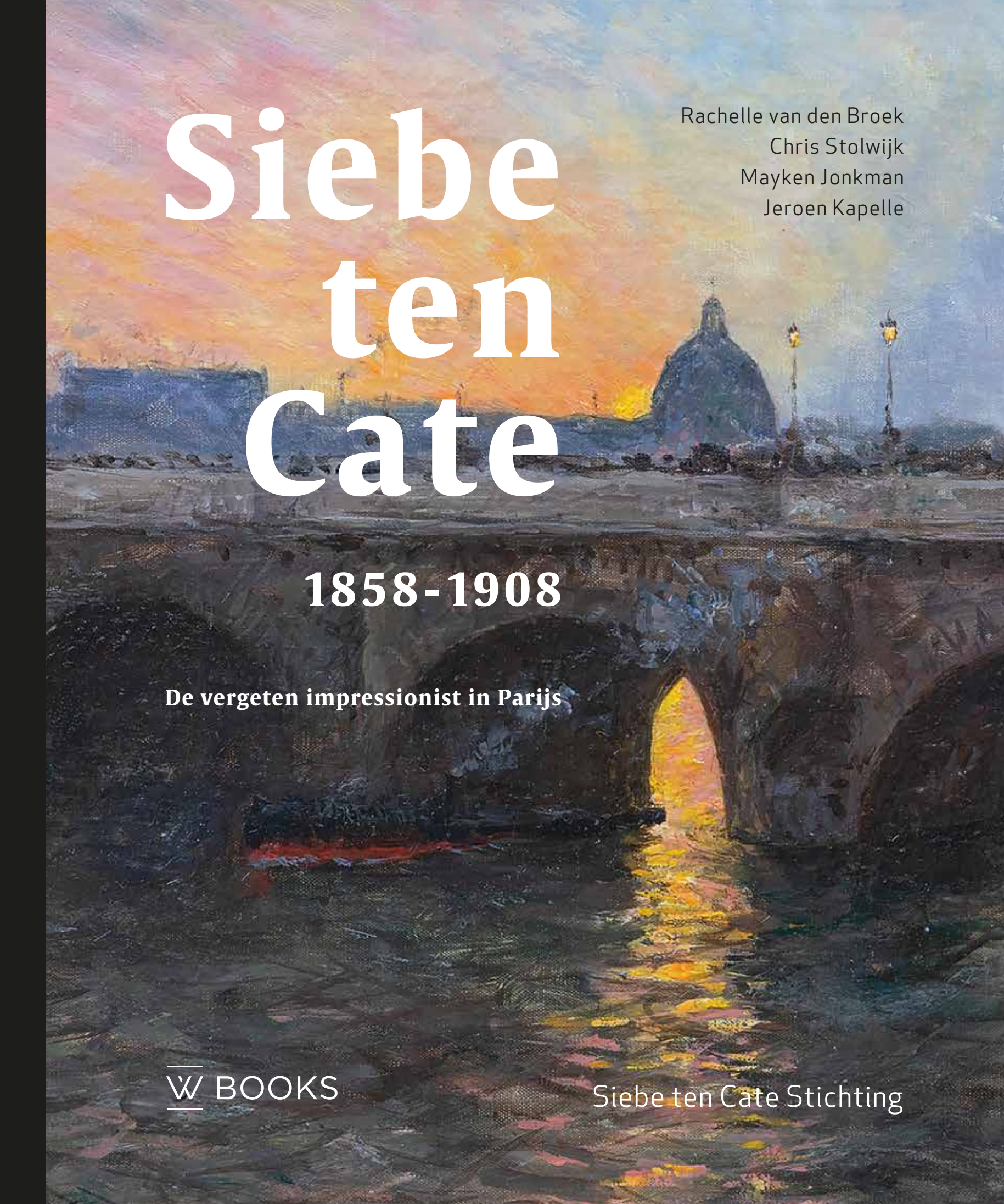

Siebe ten Cate

1858-1908

De vergeten impressionist in Parijs

 BOOKS

Siebe ten Cate Stichting

Rachelle van den Broek
Chris Stolwijk
Mayken Jonkman
Jeroen Kapelle

Siebe ten Cate

1858-1908

De vergeten impressionist in Parijs

Rachelle van den Broek
Chris Stolwijk
Mayken Jonkman
Jeroen Kapelle

WBOOKS

Siebe ten Cate Stichting

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 7

Bestuur Siebe ten Cate Stichting

1 Siebe Johannes ten Cate (1858-1908): een jongeling van de beste verwachting 10

Rachelle van den Broek

- Familie 11
- Opleiding in Nederland 12
- Antwerpen 13
- Brussel 14
- Loosdrecht 18
- Op de vlucht 19
- De ruïnes van de Tuilerieën en een atelier in Parijs 20
- Havengezichten 21
- Nieuwe technieken en de weg naar succes 24
- Durand-Ruel 25
- Internationale bekendheid 28
- Een gevestigd kunstenaar 29
- Ten Cate en de Parijse kunsthandel 32
- Netwerk 35
- Wereldtentoonstelling 1900 36
- De straten en bruggen van Parijs 38
- Salon d'Automne 42
- Studiereizen in Frankrijk 42
- Overlijden en vergetelheid 50

2 Tussen wal en schip. De promotie en distributie van het werk van Siebe ten Cate, 1883-1909 54

Chris Stolwijk

- In Parijs 56
- Theo van Gogh (1857-1891) 57
- Père Thomas (1842-1915) 59
- Durand-Ruel: Charles Destrée 61
- Naar Nederland (en weer terug) 62
- Terug in Frankrijk 63

3 In de voetsporen van Siebe ten Cate. Kunstenaarsknooppunten 1880-1910 68

Mayken Jonkman

- Kunstcentrum van de negentiende eeuw 70
- De avenue de Villiers 72
- Rue de Malte 75
- Vriendschap door kunst 81

4 De reizen van Siebe ten Cate 84

Jeroen Kapelle

- Noorwegen en Zweden 1881-1882 86
- Holmestrand 87
- Het noorden van Scandinavië 88
- De havenstad Londen 89
- Warmere oorden: Algerije en Spanje 91
- Frans Algiers 92
- Toledo 95
- Sevilla 97
- Winter in Hamburg 97
- Sneeuw in Nederland 99
- Katwijk aan Zee 103
- Walcheren en België 107
- Exponeren in Nederland 110
- Een commerciële studiereis naar Zwitserland 110
- Exponeren in Zwitserland 115
- Reizen in gedachten 116

Bibliografie 121

Colofon 128

VOORWOORD

Bestuur Siebe ten Cate Stichting

Als je vandaag de dag iets wilt vinden over personen is dat relatief eenvoudig. Social media met foto's en teksten zijn hierbij een goed toegankelijke bron. Ook de bereidwilligheid van personen om foto's, meningen en belevenissen digitaal te delen is vaak enorm en groot (soms zelfs te groot).

In de negentiende eeuw lag dat voor kunstenaars zoals Siebe ten Cate uiteraard volstrekt anders. 'Digitaal' bestond niet. Voor bekendheid moest je hard werken. Jouw werk moest uiteraard goed zijn. De recensies daarover ook. Door in contact te komen met de juiste handelaren kon jouw werk door hen worden vertegenwoordigd en ook op tentoonstellingen gepresenteerd. Hierbij verschenen catalogi, en zo ontstonden er ook archieven met foto's. Verder werd er druk gecorrespondeerd per brief om anderen te informeren. Als je dan na overlijden in de vergetelheid geraakte werden veel van deze zaken opgeruimd, verkocht, geveild of opgeslagen in kelders of op zolders. Toch kan het soms ook anders lopen!

Joop van Schaik is naast leraar Frans ook kunstliefhebber en hij viel op een bepaald moment voor een werk van Siebe ten Cate dat hij zag op een veiling in Parijs. Hij ging het verzamelen. Jaren later en bij toeval zag Marc Sitskoorn, ook een liefhebber van negentiende-eeuwse schilderkunst, deze verzameling en hij vroeg zich toen af waarom hij nooit eerder van Siebe ten Cate had gehoord. Marc maakte daarop een plan en besprak dit met Joop tijdens een diner met een goed glas Franse wijn. Vervolgens besloten zij om de Siebe ten Cate Stichting op te richten met het doel om Siebe en zijn werk aan de vergetelheid te onttrekken. Zij vinden Jim, Frank, Eleonoor en eerder ook Mayken en Hans bereid om het bestuur van de Stichting invulling te geven. Het RKD wordt ingeschakeld om onderzoek te doen 'et voilà...!'

Het bestuur van de Siebe ten Cate Stichting is trots en verheugd u het resultaat van vijf jaar hard werken te kunnen tonen. In 2020 is de Stichting opgericht met als doel deze van oorsprong Friese kunstenaar, die in zijn tijd in Parijs grote bekendheid genoot, aan de vergetelheid te onttrekken.

Deze study had nooit gerealiseerd kunnen worden zonder de steun en medewerking van het RKD. Het bestuur is de directie dan ook zeer dankbaar voor het vertrouwen in dit project. Onze bijzondere dank gaat uit naar Rachelle van den Broek, die speciaal voor dit project werd aangesteld en haar begeleiders Mayken Jonkman, inmiddels werkzaam bij het Rijksmuseum, en Jeroen Kapelle. Ook danken wij wijlen Chris Stolwijk en Sabine Craft-Giepmans die namens de directie van het RKD ons aanspreekpunt waren.

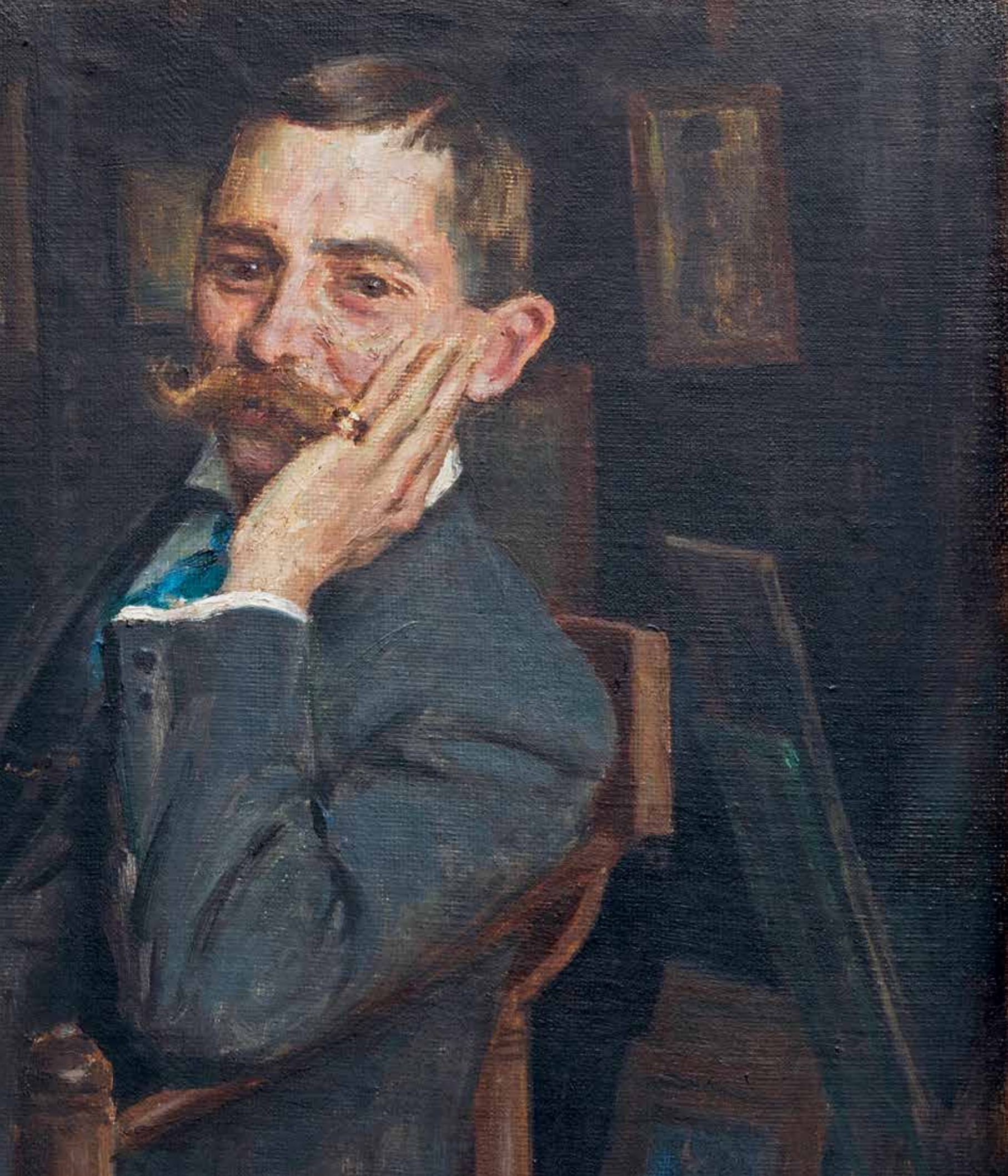
Een project als dit had nooit gerealiseerd kunnen worden zonder de financiële steun van fondsen en bedrijven en het bestuur is hen dan ook zeer dankbaar voor hun ondersteuning. U treft hun logo's ook in deze study. Rest ons u veel lees- en kijkplezier toe te wensen en hopelijk gaat ook u dan genieten van het werk van deze bijzonder kunstenaar! Misschien wel de enige echte Nederlandse Impressionist in Parijs.

◀ Siebe Johannes ten Cate, *Place de la République*, 1884 gedateerd, olieverf op paneel, 36 x 27 cm, particuliere collectie

▶ 1.1 Louis-Jules Faehnlein, *Portret van Siebe Johannes ten Cate (1858-1908)*, 1912 gedateerd, olieverf op doek, 67 x 55 cm, particuliere collectie

Siebe

01 Johannes ten Cate

1858-1908

Een jongeling van de
beste verwachting

Rachelle van den Broek

Het oeuvre van Siebe ten Cate wordt gekenmerkt door talrijke landschappen en haven- en stadsgezichten, vaak in regen of sneeuw. Enerzijds zocht de kunstenaar verstillings in weidse vlaktes of uitgestorven straten, anderzijds verbeeldde hij drukte en bedrijvigheid op pleinen en kades. Hoewel zijn onderwerpen door de jaren heen nagenoeg hetzelfde bleven, werden zijn toets en palet – in navolging van de Franse impressionisten – steeds losser en lichter. Aanvankelijk schilderde Ten Cate met olieverf, maar vanaf 1885 werkte hij ook vaker met pastel en juist voor deze werken kreeg hij de meeste waardering. Op de Wereldtentoonstelling van 1889 ontving hij voor zijn pasteltekeningen zelfs een gouden medaille, waarna zijn carrière in Parijs een vlucht nam. De kunsthandels Durand-Ruel, Bernheim-Jeune en Georges Petit exposeerden zijn werk, en ook buiten Frankrijk was Ten Cate veelvuldig op tentoonstellingen vertegenwoordigd. Kunstcritici schreven hierover veelal lovende woorden. Zijn werk kwam voornamelijk in particuliere collecties terecht, maar ook enkele musea verwierven stukken. Desalniettemin raakte Ten Cate al snel na zijn dood in 1908 in de vergetelheid (1.1).

Familie

Siebe Johannes ten Cate, zoals hij voluit heet, werd op zaterdag 27 februari 1858 in Sneek geboren als derde kind van Jan ten Cate (1828-1876) en Popkje Tuijmelaar (1827-1879) (1.2 & 1.3).¹ Aangezien de oudste zoon Steven (1853-1876) al de naam van Jans vader droeg en het tweede kind, Berber (1855-1911) was vernoemd naar de moeder van Popkje, kreeg Siebe Johannes zowel de naam van Popkjes vader (Siebe) als de naam van Jans moeder (Johanna) mee.² Na hem werden er nog drie dochters geboren, die alle drie jong overleden: Johanna Francijntje (1859-1864), Anna-Jeltje (1861-1862) en Anna-Jeltje (1864-1867). De jongste zoon Teunis (1865-1934) overleefde alle kinderen (1.4 & 1.5).

De doopsgezinde familie Ten Cate behoorde tot de elite van Sneek. Als jongste zoon trad vader Jan ten Cate in de voetsporen van grootvader Steven en werd net als hij leerlooier.³ De familie bezat de schorsmolen 'De Hoop', met een bijbehorende vellenbloterij, waar dierenhuiden werden onthaard om er leer van te maken. Het bedrijf lag aan de Woudvaart en vervaardigde onder

1.2

H. Pronk, portret van Jan ten Cate, carte de visite, collectie Fries Scheepvaartmuseum, Sneek

1.3

Siebe Johannes te Cate, *Portret van Popkje Tuijmelaar*, potloodtekening, 340 x 300 mm, particuliere collectie

1.4

G.B. Broersma, portret van Berber Mulder-ten Cate, foto, collectie Fries Scheepvaartmuseum, Sneek

1.5

B. Bruining, portret van Steven ten Cate, carte de visite, collectie Fries Scheepvaartmuseum, Sneek

* 1. De maandag erop ging Jan, leerlooier van beroep, direct naar het gemeentehuis om de geboorte van hun zoon aan te geven. Geboorteakte Siebe Johannes ten Cate van 1 maart 1858 te Sneek, Burgerlijke stand Sneek – Tresoar, Leeuwarden, archiefnr. 30-34, inv.nr. 1027, blad 026. * 2. G. ten Cate, *Geslachtlijst van den Frieschen tak der familie Ten Cate*, [Den Haag 1896]. * 3. Oud-burgemeester Steven ten Cate was (naast zijn werk als leerlooier) ook begonnen als bankier en zijn bedrijf werd voortgezet door andere nazaten. Zijn oudste zoon Teunis ten Cate (echtgenoot van Antje Tuimelaar) zat samen met zijn zwager, de koopman W.O. Brunings (echtgenoot van Jeltje Tuimelaar) in het bankwezen. Deze firma *Brunings en ten Cate* was in de jaren 1870 tot 1880 het enige kassierskantoor in Friesland dat over genoeg vermogen beschikte om zonder hulp van de Nederlandse Bank kredieten te kunnen verstrekken, zie: J.J. Koopmans, 'De 'Heeren' van Sneek. De economische en politieke elite in Sneek tussen 1870 en 1910', *De Vrije Fries* 89 (2009), pp. 165-180.

1.16

◄ Siebe Johannes ten Cate,
Le Tréport, 1884 gedateerd,
olieverf op doek, 132,5 x 243,5 cm
particuliere collectie

1.17 & 1.18

◄◄ Siebe Johannes ten Cate,
Port de Londres, 1883 gedateerd,
olieverf op doek, 68 x 112 cm,
particuliere collectie

◄ Siebe Johannes ten Cate,
The Regatta at Honfleur on the Seine,
Le Havre, 1884 gedateerd,
olieverf op doek, 99,7 x 169,2 cm
particuliere collectie

1.19 & 1.20

◄◄ Siebe Johannes ten Cate,
Port en Norvège, 1882 gedateerd,
olieverf op doek, 51 x 62 cm
particuliere collectie

◄ Siebe Johannes ten Cate,
La lieutenance à Honfleur,
1884 gedateerd, olieverf op doek,
73 x 60 cm, particuliere collectie

1.21

Siebe Johannes ten Cate,
L'Escaut à Anvers, 1884 gedateerd,
olieverf op doek, 55 x 116 cm,
particuliere collectie

1.22

Siebe Johannes ten Cate,
Honfleur, 1884
gedateerd, olieverf op
doek, 65 x 43 cm,
particuliere collectie

1.44

Siebe Johannes ten Cate, *Le Pont Royal bij zonsondergang*, 1900 gedateerd, olieverf op doek, 38,5 x 55 cm, particuliere collectie

Verder had Ten Cate voor de editie van 1900 ook een litho ingestuurd. De kunstenaar bleek zich net als veel andere kunstenaars in die tijd te interesseren voor het maken van prenten, met als resultaat dat hij vanaf 1894 verschillende litho's vervaardigde, al dan niet van bestaand werk. Zo waren er op de tweede Biënnale van Venetië in 1897 zeven litho's van Ten Cate te zien.¹³⁵ Voor de litho met een Londens havengezicht getiteld *La Tamise à Londres*, die de kunstenaar voor de Wereldtentoonstelling van 1900 inzond, ontving hij een zilveren medaille (1.43).¹³⁶

De straten en bruggen van Parijs

Rond 1900 trok Ten Cate steeds vaker naar het centrum van Parijs om werk te maken. Hij liet zich dan onder andere inspireren door de Notre-Dame en de vele bruggen over de Seine. Net als in vroeger werk van de 'kleurentoovenaar' is in deze stadsgezichten zijn fascinatie voor de atmosferische invloeden terug te zien. In *Le Pont Royal bij zonsondergang* (1900), *Vue des quais et de Notre-Dame* (ca. 1900) en *Le Pont-Neuf, vu du quai*

* 135. Esposizione internazionale d'arte della città di Venezia, *Seconda Esposizione internazionale d'arte della città di Venezia. Catalogo illustrato*, tent.cat. Venezia 1897, p. 43. * 136. Anoniem, krantenartikel in *L'Univers*, 18 augustus 1900.

1.46
Siebe Johannes ten Cate, *Le Pont Neuf, vu du quai de la Mégisserie*, 1902 gedateerd, olieverf op doek, 69 x 102 cm, particuliere collectie

de la Mégisserie (1902) verbeeldde Ten Cate de luchten die door de zonsondergang gekleurd worden en het resonerende effect daarvan op het immer stromende water van de Seine (1.44, 1.46 & 1.47). Ook de sfeervolle sneeuweffecten waar Ten Cate zo dol op was, keren terug in werken als *Le chevet de Notre-Dame, vu du pont de la Tournelle, effet de neige* (1902), *Vue de Notre-Dame de Paris* (1902) en *Notre-Dame sous la neige, Paris* (1904) (1.48 & 1.49). Centraal in deze schilderijen is de met sneeuw bedekte Notre-Dame, waarvan de torenspits in een grijsroze lucht prikt.

De kathedraal wordt omringd door het grauwe water van de Seine, waarop vrachtschepen varen of aangemeerd liggen. Op de kades langs de rivier ligt een dik pak sneeuw, maar desondanks gaat de bedrijvigheid langs het water door. Als we de werken van dichterbij bekijken, zien we dat Ten Cate minuscule witte stipjes verf verspreid over het doek heeft aangebracht; het sneeuwt dus nog steeds.

ten Cate

Kathryn 7/200

7/200

1902

4.33 & 4.34

Siebe Johannes ten Cate, *Katwijk aan Zee*,
1902 gedateerd, olieverf op doek, 54 x 73 cm,
particuliere collectie

► Siebe Johannes ten Cate, *Een gezicht in Katwijk*,
1903 gedateerd, olieverf op doek, 37,5 x 51,5 cm,
particuliere collectie

Walcheren en België

Walcheren bezocht Ten Cate voor zover bekend alleen voor enkele weken in augustus 1897. Hij verbleef aanvankelijk in Veere, waar hij logeerde in Hotel Campveersche toren, gebouwd aan een vijftiende-eeuwse verdedigingstoren en, aldus de gemeente in 1899, een 'gezochte verblijfplaats van Kunstschilders'.⁵² Ten Cate tekende en aquarelleerde in Veere dan ook de Campveersche toren, daarnaast de imposante Onze-Lieve-Vrouwekerk en enkele gezichten op het Veerse Meer (4.35).

Mogelijk was Ten Cates studiereis naar Walcheren ingegeven – en gefinancierd – door de Parijse kunsthandel Arnold & Tripp met wie hij over het Zeeuwse verblijf correspondeerde.⁵³ Zo schreef hij dat hij in Veere was aangekomen om nieuwe studies te maken.⁵⁴ Aan Zilcken meldde hij op 31 augustus 1897: 'In Veere was ik tien dagen en nu sedert drie dagen in Zierikzee[.] Er zijn hier heele typische gevallen [...] Ik blijf hier nog tot het einde van de week.'⁵⁵ Wat hij met de 'typische gevallen'

bedoelde, is niet bekend. De typische Walcherense klederdacht had niet zijn interesse, wel de pittoreske gebouwen, havens en straatjes. In oktober 1897 stuurde hij Arnold & Tripp vier aquarellen, die het resultaat zijn van zijn reis, te weten 'La vieille eglise de Veere', 'Paysage Hollandais', 'Environs de Veere' en 'Le vieux port de Zierikzee'.⁵⁶ Een gezicht in de haven van Zierikzee met op de achtergrond de Sint-Lievensmonstertoren, en een gezicht op de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Veere, werkte hij in Parijs uit tot verkoopbare lithografieën, zoals hij wel vaker deed, bijvoorbeeld ook met een havengezicht in Dordrecht en een pittoresk bruggetje in Brugge (4.36). Van tijd tot tijd was Ten Cate ook in België te vinden. Hij bezocht in 1894 de schilderachtige Belgische steden Brugge en Damme en veel later – in 1908 – Mechelen. In Antwerpen, de stad waar hij ooit studeerde, schetste hij vanaf 1884 regelmatig in de haven, en in 1906 maakte hij een reisje langs de Maas van Dinant in de Ardennen tot aan Maastricht (4.37 & 4.38).

4.35

Siebe Johannes ten Cate, *Veere*, 1897 gedateerd, lithografie, 440 x 570 mm, particuliere collectie

4.36

Siebe Johannes ten Cate, *Zierikzee*, 1897 gedateerd, lithografie, 273 x 347 mm, collectie Rijksmuseum, Amsterdam

* 52. Toen de gemeente Veere het hotel in 1899 wilde verkopen om de tekorten op de begroting aan te vullen, prezen zij het onder andere aan door te vermelden dat het een 'gezochte verblijfplaats van Kunstschilders' was. Anoniem, krantenartikel in *Het nieuws van den dag. Kleine courant*, 2 augustus 1899. * 53. In de zomer van 1899 leende Arnold & Tripp hem 250 francs zodat hij studies kon maken. Zie: S.J. ten Cate aan de kunsthandel Arnold & Tripp, Parijs 23 augustus 1899, collectie Fondation Custodia, Parijs, inv.nr. 1982 A.80_1. * 54. Brief van S.J. ten Cate aan de kunsthandel Arnold & Tripp, Veere 1897, kopie in Archief Siebe Johannes ten Cate, collectie RKD, Den Haag, archiefnr. NL-HaRKD-0976. Het originele citaat is in het Frans: 'ce moment à Veere et que je suis en [...] escri[?] de [facri?] de nouvelles études pour en faire du aquarelles.' * 56. Brief van S.J. ten Cate aan Arnold & Tripp, Parijs 11 oktober 1897, kopie in Archief Siebe Johannes ten Cate, collectie RKD, Den Haag, archiefnr. NL-HaRKD-0976.

COLOFON

Dit boek werd samengesteld op basis van de uitgave *Siebe ten Cate (1858-1908). Catalogue Raisonné* die in 2025 op de website van het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis is gepubliceerd.

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
wbooks.com

In samenwerking met
Siebe ten Cate Stichting
siebetencate.nl

Auteurs

Rachelle van den Broek
Mayken Jonkman
Jeroen Kapelle
Chris Stolwijk †

Samenstelling

Jeroen Kapelle

Vormgeving

DeLeeuwOntwerper(s), Den Haag

ISBN

978 94 625 8772 4

NUR

646

© 2026

WBOOKS Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam. © c/o Pictoright Amsterdam 2026.

Dit boek werd mede mogelijk gemaakt dankzij

Gravin van Bylandt Stichting
De Gyselaar Hintzenfonds
Gilles Hondius Foundation
Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam
Hendrik Muller Vaderlandsch Fonds
Drukkerij Wilco b.v.

Stichting Vrienden van de schilder Martin Monnickendam

Siebe ten Cate

1858-1908

De vergeten impressionist in Parijs

De Friese burgemeesterszoon Siebe Johannes ten Cate (1858-1908) belandt na een gedegen schildersopleiding in 1880 in Parijs, hét middelpunt van de kunstwereld. Hij werkt er vanuit verschillende ateliers en exposeert al snel bij de toonaangevende kunsthandelaren, op de Salon en de wereldtentoonstelling.

De ontvangst is zeer goed: zijn werk vindt gretig aftrek bij verzamelaars en musea. Kunstcritici schrijven lovend over hem. Ten Cate komt internationaal in de belangstelling te staan. Met sfeervolle landschappen in zonlicht, regen, mist of sneeuw die hij maakt tijdens zijn reizen naar Noorwegen, Zweden, Engeland, Spanje en Algerije, maar ook met zijn frisse zee- en havengezichten vindt hij alom een positief publiek. Zijn grote doorbraak berust echter op zijn, duidelijk door de impressionisten geïnspireerde, losse en lichte pasteltekeningen van stemmige Parijse stadsgezichten met van regen glimmende straten.

Hoe kan het dat hij na zijn plotselinge dood toch vrijwel volledig in de vergetelheid raakt?

WBOOKS.COM

